

КАНЦЭПЦЫЯ АДЗІНАГА ВУЧЭБНАГА ДАПАМОЖНІКА «БЕЛАРУСКАЯ МОВА» ДЛЯ 3 КЛАСА ЁСТАНОЎ АГУЛЬНАЙ СЯРЭДНЯЙ АДУКАЦЫІ З БЕЛАРУСКАЙ І РУСКАЙ МОВАМІ НАВУЧАННЯ І ВЫХАВАННЯ

В. І. Свірыдзенка,

дактарант кафедры беларускага і рускага мовазнаўства
УА “Беларускі дзяржаўны педагагічны
ўніверсітэт імя Максіма Танка”,
дацэнт, кандыдат педагагічных навук
e-mail: olgasv246@ tut.by

У артыкуле раскрываецца канцэпцыя адзінага вучэбнага дапаможніка «Беларуская мова» для 3 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання, распрацаванага з улікам зыходных палажэнняў кампетэнтнаснага, лінгвакультуралагічнага і камунікатыўна-дзеяснага падыходаў. Апісваюцца асноўныя зместавыя лініі, структура дапаможніка, спосабы ўвядзення новага матэрыялу. Даюцца прыклады заданняў, накіраваных на дасягненне вучнямі метапрадметных вынікаў навучання. Ілюструюцца прыёмы арганізацыі кагнітыўнай рэфлексіі. Характарызуецца дыдактычны матэрыял, які спрыяе фарміраванню лінгвакультуралагічнай кампетэнцыі навучэнцаў.

Ключавыя словы: канцэпцыя вучэбнага дапаможніка; беларуская мова; метапрадметныя вынікі навучання.

Пастаноўка праблемы. Сацыяльны заказ, сфармуляваны ў Нацыянальнай стратэгіі ўстойлівага сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на перыяд да 2030 года, патрабуе ўдасканалення і абнаўлення сістэмы адукацыі ў сувязі з узмацненнем ролі чалавека ў грамадскім развіцці, пераход да новай парадыгмы адукацыі, накіраванай на развіццё ў навучэнцаў здольнасцей самастойна набываць і твора перапрацоўваць веды, ствараць новае і ўкараняць яго ў практыку. Стратэгічнай мэтай моўнай адукацыі становіцца «фарміраванне сродкамі вучэбнага прадмета высокаадукаванай, высокакультурнай асобы, якая арганічна інтэгравана ў культуру народа, свядома і крытычна ўспрымае пачутае, асэнсавана чытае, правільна піша, свабодна гаворыць, выкарыстоўвае моўныя сродкі ў маўленчай дзейнасці ў адпаведнасці са сваім індывідуальным развіццём, усведамляе моўныя з’явы і зака-

намернасці, валодае маўленчай этыкай і праяўляе творчыя здольнасці» [3, с. 54]. Дасягненне гэтай мэты немагчыма без уліку спецыфікі сучаснай моўнай сітуацыі ў краіне. Дзяржаўнымі мовамі ў Рэспубліцы Беларусь з’яўляюцца беларуская і руская [6]. У краіне працуюць больш за 3000 тысячы школ, гімназій, агульнаадукацыйных ліцэяў. Тут вучацца больш за 900 000 навучэнцаў. Установы адукацыі ажыццяўляюць навучанне і выхаванне дзяцей на беларускай і рускай мовах [9].

Працэс моўнай адукацыі працякае ва ўмовах білінгвізму. Ва ўстановах агульнай сярэдняй адукацыі абавязковымі для вывучэння з’яўляюцца дзве дзяржаўныя мовы. Аднак ступень валодання імі ў навучэнцаў істотна адрозніваецца, што звязана ў значнай ступені са слаба выражаным беларускамоўным акружэннем. У сваю чаргу, «феномен білінгвізму непарыўна звязаны з праблемай фарміравання білінгвальнай асобы, якая валодае і карыстаецца абедзвюма мовамі — роднай і няроднай (другой) — у аднолькавай меры свабодна» [2, с. 499]. Гэта немагчыма без выхавання маўленчай культуры на кожнай з дзвюх моў шляхам асваення асобай чатырох важных арыенціраў: 1) сукупнасці норм літаратурнай мовы, 2) сукупнасці этычных устаноў свайго народа, 3) сукупнасці мэт і абставін зносін, 4) нацыянальнага ўяўлення пра прыгажосць маўлення. Названыя арыенціры складаюць моўны, этычны, камунікатыўны і эстэтычны кампаненты культуры маўлення [4].

Фарміраванне маўленчай культуры білінгвальнай асобы патрабуе арганізацыі мэтанакіраванай работы па развіцці і ўдасканаленні рускага і беларускага маўлення навучэнца-білінгва і залежыць ад эфектыўнасці выкладання дзвюх моў у пачатковых класах, дзе закладваецца фундамент камунікатыўна-маўленчых уменняў, навыкаў прадуктыўнага білінгвізму і далейшага працэсу моўнага развіцця асобы. Паколькі на эфектыўнасць выкладання абедзвюх моў значны ўплыў аказвае змест вучэбна-метадычных комплексаў, па якіх арганізуецца працэс навучання, узнікае неабходнасць у стварэнні якасна новых вучэбных дапаможнікаў па беларускай і рускай мовах для пачатковых класаў, у аснове якіх ляжаць ідэі кампетэнтнаснага, камунікатыўна-дзеяснага і лінгвакультуралагічнага падыходаў.

Аналіз апошніх даследаванняў і публікацый. Вучэбнае кнігавыданне ў Рэспубліцы Беларусь мае багаты вопыт і традыцыі. У прыватнасці, адборам зместу вучэбнага прадмета “Беларуская мова” ў пачатковых класах і адлюстраваннем яго ў падручніках у розныя часы займаліся такія вядомыя лінгвісты і вучоныя-метадысты як Л. П. Падгайскі, А. К. Севярнёва, П. П. Шуба, М. Г. Яленскі, І. І. Паўлоўскі, В. П. Красней, Т. М. Валынец, І. С. Роўда, І. Э. Ратнікава і інш. Пры гэтым ствараліся розныя вучэбна-метадычныя комплексы па беларускай мове для двух тыпаў школ (з беларускай і з рускай мовамі навучання). У 2014–2015 г. г. беларускімі лінгвадыдактамі абгрунтаваецца неабходнасць пераходу на адзіны змест і вучэбна-метадычнае забеспячэнне навучання беларускай і рускай мовам у 3–4 класах устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання [1; 5], а ў 2017 годзе ствараецца адзіны вучэбны дапаможнік «Беларуская мова» для 3 класа [7; 8].

Фармуляванне мэт артыкула. Мэта артыкула — раскрыць канцэпцыю адзінага вучэбнага дапаможніка «Беларуская мова» для 3 класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання, паказаць спосабы рэалізацыі ў ім ідэй кампетэнтнаснага, камунікатыўна-дзеяснага і лінгвакультуралагічнага падыходаў.

Выклад асноўнага матэрыялу. На сённяшні дзень названы вучэбны дапаможнік з'яўляецца асноўным сродкам навучання беларускай мове ў 3 класе. Ён распрацаваны ў адпаведнасці з вучэбнай праграмай [10] і грунтуецца на зыходных палажэннях кампетэнтнаснага, лінгвакультуралагічнага і камунікатыўна-дзеяснага падыходаў. Кампетэнтнасны падыход у навучанні мове прадугледжвае разам з атрыманнем ведаў аб мове развіццё ўменняў аналізаваць і сістэматызаваць моўную інфармацыю, прымяняць яе ў маўленчай дзейнасці ў адпаведнасці з асобнымі запатрабаваннямі для рашэння вучэбных, пазнавальных, практычных і камунікатыўных задач. Лінгвакультуралагічны падыход да навучання прадугледжвае рэалізацыю задач фарміравання культурнага чалавека сродкамі беларускай мовы. У логіцы гэтага падыходу мова разумеецца не толькі як сродак назапашвання ведаў і фарміравання ўменняў і навыкаў, але і як сродак станаўлення асобы навучэнца, усведамлення ім прыналежнасці да свайго народа. Камунікатыўна-дзеясны падыход да навучання беларускай мове прадугледжвае такую арганізацыю працэсу навучання, якая максімальна набліжаецца да рэальнага працэсу маўленчых зносін. У аснове навучання знаходзяцца рэальныя маўленчыя дзеянні навучэнцаў, якія накіраваны не толькі на ўспрыманне і разуменне вусных і пісьмовых выказванняў, але і на стварэнне беларускамоўных тэкстаў.

Адзіны вучэбны дапаможнік “Беларуская мова” для 3 класа забяспечвае рэалізацыю ў навучальным працэсе ўсіх асноўных лінгваметадычных прынцыпаў (адзінства і ўзаемасувязі мовы, маўлення і мыслення, узаемасувязі развіцця вуснага і пісьмовага маўлення, актыўнай камунікацыі, апоры на тэкст у яго жанрава-стылістычнай разнастайнасці, арыентацыі на ўнутрыпрадметныя і міжпрадметныя сувязі, пераемнасці і развіцця ў межах асобных тэм і ступеней навучання і інш.) У сукупнасці гэтыя прынцыпы ствараюць практычную аснову арганізацыі вучэбнага працэсу і прадугледжваюць развіццё здольнасцей і гатоўнасці навучэнцаў да актыўных маўленчых дзеянняў.

Асабліва ўвага ў дапаможніку надаецца этапу знаёмства з новым матэрыялам. Пазнанне і асэнсаванне навучэнцамі моўных з'яў адбываецца ў працэсе сумеснай дзейнасці з настаўнікамі і аднакласнікамі, накіраванай на аналіз ўзорных тэкстаў невялікага аб'ёму з мэтай выяўлення функцыянальных магчымасцей моўных адзінак. Акрамя таго, на аснове аналізу тэксту арганізуецца работа па фарміраванні ўменняў навучэнцаў ствараць уласныя выказванні ў вуснай або пісьмовай форме. Варыянты вывучэння новага матэрыялу распрацаваны з улікам магчымасці рацыянальнага выкарыстання праблемна-пошукавых метадаў, якія дазваляюць рэалізоўваць пазнаваўчую, пераўтваральную і даследчую функцыі вучэбнай дзейнасці.

Адбор вучэбнага матэрыялу праведзены на аснове прадуманай сістэмы вучэбна-практычных задач, у працэсе рашэння якіх навучэнцы не толькі знаёмяцца з моўнымі адзінкамі, асаблівасцямі іх функцыянавання ў маўленні і культурнай інфармацыяй, заключанай у іх, але і выпрацоўваюць індывідуальныя здольнасці арыентавацца ва ўмовах зносін, планаваць маўленчую дзейнасць і кантраляваць развіццё камунікацыі ў цэлым і сваёй дзейнасці ў прыватнасці.

Дапаможнік накіраваны на фарміраванне ў вучняў моўнай, маўленча-камунікатыўнай, лінгвакультуралагічнай, сацыякультурнай кампетэнцыі і забяспечвае дасягненне мэты навучання беларускай мове на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі: «авалоданне навучэнцамі камунікатыўнымі ўменнямі і навыкамі, неабходнымі для эфектыўнага выкарыстання мовы ў розных сітуацыях зносін, развіццё іх творчага патэнцыялу, далучэнне праз мову да культурных традыцый беларускага народа» [10, с. 3]. Ён структураваны ў адпаведнасці з раздзеламі праграмы па беларускай мове для 3 класа: «Паўтарэнне» (5 гадзін), «Тэкст» (6 гадзін), «СКАЗ» (14 гадзін), «СЛОВА» (56 гадзін) («Значэнне слова» (7 гадзін), «Склад слова» (22 гадзіны), «Часціны мовы» (27 гадзін)), «Паўтарэнне» (5 гадзін).

У змест вучэбнага дапаможніка ўключаны матэрыял, які прадугледжвае 1) засваенне моўных ведаў, выпрацоўку ў навучэнцаў моўных уменняў і навыкаў; 2) выпрацоўку маўленчых ўменняў і навыкаў; 3) выпрацоўку камунікатыўных ўменняў і навыкаў; 4) засваенне традыцыйнага маўленчага этыкету, моўных норм, міжмоўнай аманіміі. Першая зместавая лінія прадстаўлена звесткамі аб сістэме моўных адзінак і заканамернасцях іх функцыянавання (правілы, лінгвістычная інфармацыя для азнаямлення), алгарытмамі для правядзення розных відаў разбору (сітаксічнага, марфалагічнага, марфемнага), практыкаваннямі, накіраванымі на адпрацоўку інтанацыйных, лексіка-граматычных і пунктуацыйных уменняў і навыкаў навучэнцаў. Другая зместавая лінія прадстаўлена практыкаваннямі, якія маюць на мэце выпрацоўку ў вучняў уменняў і навыкаў у розных відах маўленчай дзейнасці: аўдзіраванні, чытанні, гаварэнні, пісьмовым маўленні. Трэцяя зместавая лінія прадстаўлена практыкаваннямі, накіраванымі на выпрацоўку ў навучэнцаў уменняў і навыкаў выкарыстання розных відаў маўленчай дзейнасці ў пэўных маўленчых сітуацыях. Чацвёртая зместавая лінія прадстаўлена практыкаваннямі і заданнямі, накіраванымі на засваенне ветлівых слоў і зваротаў, якія выкарыстоўваюцца ў розных сітуацыях зносін (вітанне, развітанне, просьба, падзяка, прабачэнне), размежаванне міжмоўных амонімаў, засваенне моўных норм (граматычных, арфаграфічных, пунктуацыйных).

Дапаможнік утрымлівае заданні, якія садзейнічаюць дасягненню вучнямі метапрадметных вынікаў навучання:

- **развіццю ўмення прымаць і захоўваць мэты і задачы вучэбнай дзейнасці** (прачытайце незакончаныя сказы, сфармулюйце заданне да практыкавання і выканайце яго пісьмова [7, с. 82]; прачытайце прыказкі, пазнаёмцеся са словамі для даведкі, сфармулюйце заданне да практыкавання і выканайце яго [7, с. 100]);

- **развіццю ўмення выконваць заданні творчага і пошукавага характару** (на аснове рэпрадукцыі карціны апішыце асенні вечар па плане, выкарыстайце прапанаваныя словы і спалучэнні слоў [7, с. 79]; уявіце сябе фотакарэспандэнтамі, раскажыце, што б вы сфатаграфавалі на вуліцы вясной [8, с. 46]);

- **развіццю ўмення планаваць свае вучэбныя дзеянні** (вусна складзіце па падказках алгарытм пабудовы плана тэксту [7, с. 35]);

- **развіццю ўмення кантраляваць свае вучэбныя дзеянні** (Прачытайце скорагаворкі. Назавіце сказ, які адпавядае схеме. Схема якога сказа не намалевана? Запішыце гэты сказ. Самастойна намалюйце яго схему [7, с. 83]);

- **авалоданню лагічнымі дзеяннямі параўнання, аналізу, сінтэзу, абагульнення, класіфікацыі** (размяркуйце словы на дзве групы і запішыце іх у два слупкі, назавіце прыметы, па якіх словы былі аб'яднаны ў групы [8, с. 42]; знайдзіце ў кожным радзе прыметнікаў лішні [8, с. 81]);

- **развіццю ўмення працаваць з мадэлямі і схемамі** (прачытайце сказы, разгледзьце схемы, запішыце сказы ў той паслядоўнасці, у якой размешчаны схемы да іх [7, с. 80]; прачытайце і запішыце скорагаворкі У. Мацвееўкі, карыстаючыся падказкамі [8, с. 28]; складзіце прыказкі з асобных слоў па схемах [7, с. 83]);

- **развіццю ўмення выкарыстоўваць маўленчыя сродкі для рашэння камунікатыўных і пазнаваўчых задач** (Вусна дапоўніце размову мамы і дачушкі патрэбнымі сказамі па схемах [7, с. 60]. Дзеці з настаўніцай упершыню прыехалі ў Мінск на хакейны матч. Адкажыце, з якімі пытаннямі яны павінны звярнуцца да жыхароў горада, каб трапіць на матч [7, с. 54]);

- **авалоданню навыкамісэнсавага чытання тэкстаў** (Выразна прачытайце верш. Якая спадчына нам засталася ад продкаў? Як яе захаваць і перадаць іншым пакаленням? [7, с. 66] Прачытайце тэкст. Хто такая Ляля? Якой вы сабе яе ўявілі? Ці ведаеце вы, як і калі нашы продкі адзначалі свята ў гонар Лялі? [8, с. 66]);

Некаторыя заданні накіраваны на развіццё ў вучняў уменняў работы з рознымі крыніцамі інфармацыі на беларускай мове (Якую цікавую інфармацыю вы можаце паведаміць пра Белавежскую пушчу? Знайдзіце патрэбныя звесткі ў кнізе «Энцыклапедыя прыроды Беларусі» або ў інтэрнэце [7, с. 21]. Што вы ведаеце пра каметы? Пры неабходнасці знайдзіце патрэбныя звесткі ў дзіцячай энцыклапедыі або ў інтэрнэце [8, с. 18]. Выканайце заданне ў электронным дапаможніку [8, с. 25]).

Для арганізацыі кагнітыўнай рэфлексіі пасля вывучэння кожнага раздзела дапаможніка прызначаны заданні рубрыкі “Адкажыце на пытанні”.

Дыдактычным матэрыялам практыкаванняў у асноўным з'яўляюцца тэксты, якія ўтрымліваюць інфармацыю пра Беларусь, яе жыхароў, прыроду, пра мову і нацыянальныя традыцыі беларусаў, пра нацыянальныя святы, пра ўзаемаадносінны паміж людзьмі, пра ролю мастацтва ў жыцці людзей. Шырока выкарыстоўваюцца заклічкі, прыказкі, прымаўкі, аўтраскія і народныя загадкі, скорагаворкі, фразеалагізмы. Такі падбор дыдактычнага матэрыялу дае магчымасць фарміраваць лінгвакуль-

туралагічную кампетэнцыю навучэнцаў трэцяга класа. У сувязі з гэтым выкананне любога практыкавання, што ўтрымлівае тэкставы матэрыял, пачынаецца з чытання тэксту, аналізу яго зместу, вылучэння вучнямі пад кіраўніцтвам настаўніка лінгвакультуралагічнай інфармацыі, заключанай у тэксце, і асэнсавання яе. Толькі пасля гэтага звяртаецца ўвага на вывучаемыя моўныя адзінкі і праводзяцца назіранні за іх функцыянаваннем, роляй у тэкстах.

Вывады і перспектывы далейшых даследаванняў. Такім чынам, авалоданне вучнямі камунікатыўнымі ўменнямі і навыкамі, неабходнымі для эфектыўнага выкарыстання беларускай мовы ў розных сітуацыях зносін, з'яўляецца важным складальнікам лінгвістычнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь. Дасягненне гэтай мэты немагчыма без распрацоўкі вучэбных дапаможнікаў, якія грунтуюцца на зыходных палажэннях кампетэнтнаснага, лінгвакультуралагічнага і камунікатыўна-дзеяснага падыходаў. Перспектывы выкладання беларускай мовы на I ступені агульнай сярэдняй адукацыі ва ўмовах білінгвізму бачацца нам у распрацоўцы сістэмы рознаўзроўневых камунікатыўных заданняў, накіраваных на развіццё маўленча-камунікатыўнай, лінгвакультуралагічнай і сацыякультурнай кампетэнцый навучэнцаў, ва ўключэнні такіх заданняў у ствараемы новы вучэбны дапаможнік па беларускай мове для 4 класа. Толькі ў гэтым выпадку можна забяспечыць камунікатыўна-сітуацыйнае навучанне мове.

Выкарыстаныя крыніцы

1. Антипова М. Б. Теоретические предпосылки (основания) единого учебника по русскому языку в III и IV классах учреждений общего среднего образования с русским и белорусским языками обучения / М. Б. Антипова // Печатковая школа. — 2015. № 6. — С. 38–42.
2. Закирьянов К. З. Два феномена: билингвизм и билингвальная личность / К. З. Закирьянов // Вестник Башкирского университета. 2012. Т. 17. № 1. (I) С. 498–502.
3. Канцэпцыя вучэбнага прадмета “Беларуская мова” (V–§51 класы): Праект / Г. М. Валочка, [і інш.] // Роднае слова. 2016. — № 1. — С. 53–60.
4. Матвеева Т. В. Русский язык, культура речи, стилистика, риторика / Т. В. Матвеева. — Москва: Флинта: Наука, 2003. — 837, [1] с.
5. Паўлоўскі І. І. Навучанне беларускай мове ў пачатковых класах устаноў агульнай сярэдняй адукацыі ва ўмовах пераходу на адзіны змест і вучэбна-метадычнае забеспячэнне / І. І. Паўлоўскі // Педагогическая наука и образование. 2014. № 3. С. 60–65.
6. Перепись населения Республики Беларусь 2009 года // Национальный статистический комитет Республики Беларусь: сайт. Минск, 2011. URL: <http://census.belstat.gov.by/#> (дата обращения 19.01.2017)
7. Свірыдзенка В. І. Беларуская мова: вучэб. дапам. для 3-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання: у 2 ч. / В. І. Свірыдзенка. — Мінск: Нац. ін-т адукацыі, 2017. — Ч. 1. — 144 с.: іл.
8. Свірыдзенка В. І. Беларуская мова: вучэб. дапам. для 3-га кл. устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання: у 2 ч. / В. І. Свірыдзенка. — Мінск: Нац. ін-т адукацыі, 2017. — Ч. 2. — 144 с.: іл.

9. Установы агульнай сярэдняй адукацыі Міністэрства адукацыі // Главный информационно-аналитический центр Министерства образования Республики Беларусь: сайт. Минск, 2009. URL: <http://giac.unibel.by/ru/main.aspx?guid=16611> (дата обращения 19.01.2017)
10. Учебные программы для учреждений общего среднего образования с русским языком обучения и воспитания: 3-й класс / Министерство образования Республики Беларусь. — Минск: Национальный институт образования, 2017. 165 с.

References

1. Antipova M. B. Teoreticheskie predposylki (osnovaniya) edinogo učebnika po russkomu jazyku v III i IV klassah uchrezhdenij obshhego srednego obrazovaniya s russkim i belorusskim jazykami obuchenija / M. B. Antipova // Pachatkovaja shkola. — 2015. № 6. — S. 38–42.
2. Zakir'janov K. Z. Dva fenomena: bilingvizm i bilingval'naja lichnost' / K. Z. Zakir'janov // Vestnik Bashkirkoskogo universiteta 2012. T. 17. № 1. (I) S. 498–502.
3. Kancjepcyja vuchjebnaga pradmata “Belaruskaja mova” (V–\$5I klasy): Praekt / G. M. Valochka, [i insh.] // Rodnae slova. 2016. — № 1. — S. 53–60.
4. Matveeva T. V. Russkij jazyk, kul'tura rechi, stilistika, ritorika / T. V. Matveeva. — Moskva: Flinta: Nauka, 2003. — 837, [1] s.
5. Paŭloŭski I. I. Navuchanne belaruskaj move ŷ pachatkovyh klasah ustanoy agul'naj sjarjednjaj adukacyi va ŷmovah perahodu na adzinyja zмест i vuchjebna-metadychnae zabespjachjenne / I. I. Paŭloŭski // Pedagogicheskaja nauka i obrazovanie. 2014. № 3. S. 60–65.
6. Perepis' naselenija Respubliki Belarus' 2009 goda // Nacional'nyj statisticheskij komitet Respubliki Belarus': sajт. Минск, 2011. URL: <http://census.belstat.gov.by/#> (data obrashhenija 19.01.2017)
7. Svirydenka V. I. Belaruskaja mova: vuchjeb. dapam. dlja 3-ga kl. ustanoy agul. sjarjed. adukacyi z belarus. i rus. movami navuchannja: u 2 ch. / V. I. Svirydenka. — Минск: Nac. in-t adukacyi, 2017. — Ch. 1. — 144 s.: il.
8. Svirydenka V. I. Belaruskaja mova: vuchjeb. dapam. dlja 3-ga kl. ustanoy agul. sjarjed. adukacyi z belarus. i rus. movami navuchannja: u 2 ch. / V. I. Svirydenka. — Минск: Nac. in-t adukacyi, 2017. — Ch. 2. — 144 s.: il.
9. Ustanovy agul'naj sjarjednjaj adukacyi Ministjerstva adukacyi // Glavnij informacionno-analiticheskij centr Ministerstva obrazovaniya Respubliki Belarus': sajт. Минск, 2009. URL: <http://giac.unibel.by/ru/main.aspx?guid=16611> (data obrashhenija 19.01.2017)
10. Uchebnye programy dlja uchrezhdenij obshhego srednego obrazovaniya s russkim jazykom obuchenija i vospitaniya: 3-j klass / Ministerstvo obrazovaniya Respubliki Belarus'. — Минск: Nacional'nyj institut obrazovaniya, 2017. 165 s.

Свириденко О. И.

КОНЦЕПЦИЯ ЕДИНОГО УЧЕБНОГО ПОСОБИЯ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА» ДЛЯ 3 КЛАССА УЧРЕЖДЕНИЙ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ С БЕЛОРУССКИМ И РУССКИМ ЯЗЫКАМИ ОБУЧЕНИЯ И ВОСПИТАНИЯ

В статье раскрывается концепция единого учебного пособия «Беларуская мова» для 3 класса учреждений общего среднего образования с белорусским и русским языками обу-

чения и воспитания, разработанного с учётом исходных положений компетентностного, лингвокультурологического и коммуникативно-деятельностного подходов. Описываются основные содержательные линии, структура пособия, способы введения нового материала. Даются примеры заданий, направленных на достижение учениками метапредметных результатов обучения. Иллюстрируются приёмы организации когнитивной рефлексии. Характеризуется дидактический материал, способствующий формированию лингвокультурологической компетенции учащихся

Ключевые слова: концепция учебного пособия; белорусский язык; метапредметные результаты обучения.

Sviridenko O.

THE CONCEPTION OF THE UNIFIED TEXTBOOK "BELARUSIAN LANGUAGE" FOR THE THIRD GRADE OF ESTABLISHMENTS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION WITH BELARUSIAN AND RUSSIAN LANGUAGES OF EDUCATION

The article covers the conception of the unified textbook "Belarusian language" for the third grade of establishments of general secondary education with belarusian and russian languages of education. The unified textbook "Belarusian language" takes into account the features of teaching closely related languages in the situation of Russian-Belarusian bilingualism. The textbook was developed taking into account the initial positions of competence approach, linguocultural approach, personality-oriented approach and communicative-activity approach. The main content lines, structure of the unified textbook and the ways of introducing new material are described. The textbook contains tasks that are aimed at achieving by students of meta-subject learning results. Examples of creative and exploratory tasks are given. Examples of tasks aimed at planning training activities are given. Examples of assignments for the development of logical operations of comparison, analysis, synthesis, generalization are also given. Working with models and schemes is described. It describes tasks aimed at developing skills to work with different sources of information. The ways of formation of linguistic communicative-speech and linguocultural competencies are illustrated. The tasks aimed at the semantic reading of texts are suggested. The methods of organizing and conducting cognitive reflexion are demonstrated. A characteristic of the didactic material that contributes to the formation of linguocultural competence of primary school pupils is given. The need to use proverbs, phraseological units, tongue-twisters, riddles is justified. The necessity of creation of thematic educational and speech situations, the use of a system of multilevel communicative tasks in the study of Belarusian language in primary school is grounded.

Keywords: concept of a textbook; Belarusian language; meta-subject results of education.